

УДК 371.132

**ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ВІД НАРОДЖЕННЯ ДО ВСТУПУ ДО ШКОЛИ**

С.А.Тігаренко

***Резюме.** Проаналізовано дослідження з проблеми підготовки педагогів до проведення наукових досліджень у галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Охарактеризовано форми науково-дослідної роботи студентів. Визначено вимоги до проведення різних видів педагогічних досліджень. Наведено приклади оформлення змісту реферату з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку», а також формулювання наукового апарату курсової роботи.*

***Ключові слова:** науково-дослідна робота, вихователь дошкільного закладу, фізичне виховання, педагогічне дослідження.*

***Резюме.** Проанализированы научные работы по проблеме подготовки педагогов к проведению научных исследований в отрасли физического воспитания детей дошкольного возраста. Охарактеризованы формы научно-исследовательской работы студентов. Определены требования к проведению разных видов педагогических исследований. Приведены примеры оформления содержания реферата дисциплины «Теория и методика физического воспитания детей дошкольного возраста», а также формулировка научного аппарата курсовой работы.*

***Ключевые слова:** научно-исследовательская работа, воспитатель дошкольного заведения, физическое воспитание, педагогическое исследование.*

***Summary.** There is the analysis of researches on the problem of educators' vocational training for the scientific work in pre-school children's physical training sphere in the article. Author characterizes the forms and defines the*

Матеріали конференції "Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти"

demands for students' scientific researches. The article contains samples of contents and scientific apparatus of students' scientific researches on the problem of pre-school children's physical training.

Key words: *scientific research, educator of pre-school educational establishment, physical training, pedagogical research.*

Вступ. Зміст вищої освіти, як зазначено в Законі України «Про вищу освіту», обумовлений цілями та потребами суспільства, системою знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що мають бути сформовані в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва. Наразі важливим є виховання у майбутніх фахівців методологічної культури, підвищення вимог до результатів дослідницької праці, забезпечення високої ефективності і конкурентноздатності наукової продукції та ін.

Останнім часом педагогічна наука збагатилася результатами досліджень з проблеми організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах освіти. Так, визначення мети і завдань, розкриття функцій і специфіки науково-дослідної роботи, обґрунтування її ролі і місця в процесі реформування вищої освіти здійснено в публікаціях В.Андрущенка, В.Кременя, В.Курила, С.Шейка. Зміст, форми і методи науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах були предметом наукових досліджень М.Добрускіна, Г.Лахтіна, О.Мурашко, Н.Недодатко.

Розкриттю можливостей організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах для формування і розвитку професійних якостей майбутніх фахівців, науковців присвячено праці Л.Авдєєвої, О.Семенов, Н.Амеліної, І.Іваненко, Ф.Орехової та ін. Проблема організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах в історико-педагогічному аспекті знайшла певне відображення в працях А.Алексюка, В.Вихрущ, Л.Вовк, Н.Дем'яненко, М.Євтуха, С.Золотухіної, О.Любара, Б.Ступарика, О.Сухомлинської, М.Ярмаченка та ін.

Мета статті: розкрити процес підготовки майбутніх вихователів до проведення наукових досліджень у галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Завдання дослідження: зробити аналіз досліджень з проблеми підготовки педагогів до проведення наукових досліджень у галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку; охарактеризувати форми науково-дослідної роботи студентів; визначити вимоги до проведення різних видів педагогічних досліджень.

Результати досліджень. Науково-дослідна робота студентів є одним із напрямів їхньої самостійної роботи, важливим чинником підготовки висококваліфікованих педагогів. Поняття науково-дослідної роботи студентів охоплює дві взаємопов'язані складові: навчання студентів елементів дослідницької діяльності, організації і методики наукової творчості; проведення студентами наукових досліджень під керівництвом професорсько-викладацького складу [3].

Мета студентської наукової роботи, обов'язкової на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях, – формувати науковий світогляд, сприяти опануванню молодими дослідниками методологією і методами наукового пошуку в царині актуальних проблем фізичного виховання дітей дошкільного віку [4].

Залучення до наукової роботи розвиває уміння працювати з літературними джерелами, виробляє уміння користуватися довідковою літературою, статистичними матеріалами, науково висловлюватись. Виконання дослідницької діяльності розвиває творчу ініціативу, самостійність, відповідальність і організованість.

У вищих навчальних закладах України впродовж десятиріч склалися такі форми науково-дослідної роботи студентів:

- участь у різних видах навчальної аудиторної роботи (лекції, семінари, лабораторні заняття) з елементами наукових досліджень;
- індивідуальна робота викладачів зі студентами, які виконують наукові дослідження;
- науково-дослідна робота студентів у наукових гуртках;
- участь студентів-дослідників у постійних наукових проблемних групах;
- участь студентів у науково-практичних конференціях, наукових читаннях, семінарах та ін.;
- проведення наукових пошуків у процесі виконання різних видів практики в навчально-виховних закладах [3, 391-392].

Кожна із зазначених форм науково-дослідної роботи є своєрідною і потребує творчого підходу до її організації. Бажано, щоб більшість студентів на засадах власного інтересу була охоплена тими чи іншими формами науково-дослідної роботи.

Багаторічний досвід діяльності вітчизняних ВНЗ дає підстави виокремити такі види науково-дослідної роботи студентів: аналіз наукової літератури; систематизація матеріалів опрацювання літературних джерел; добір наукової літератури, складання бібліографії з визначених тем; підготовка наукових повідомлень і рефератів; наукові доповіді, тези; наукові статті; методичні розробки з актуальних питань професійної діяльності; наукові звіти про виконання елементів досліджень під час практики; курсові роботи; дипломні роботи; магістерські роботи та ін. [3, 392].

До кожного із зазначених видів наукових досліджень висуваються певні вимоги. Зупинимося на загальних вимогах до педагогічних досліджень.

Загальну схему наукового дослідження можна орієнтовно зобразити таким чином:

1. Обґрунтування актуальності обраної теми.
2. Постановка мети і конкретних завдань дослідження.
3. Визначення об'єкта і предмета дослідження.
4. Вивчення стану дослідження теоретичних і практичних аспектів визначеної проблеми.
5. Вибір методів (методики) проведення дослідження.
6. Обґрунтування наукових засобів для вирішення поставлених завдань.
7. Експериментальна перевірка гіпотези й умов розв'язання окремих завдань.
8. Формулювання висновків і оцінка одержаних результатів.
9. Розробка педагогічних рекомендацій для запровадження результатів дослідження у практику.

Відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст» спеціальності «Дошкільна освіта» студенти виконують курсові, дипломні роботи, що сприяють формуванню у них дослідницьких умінь: спостерігати, аналізувати й оцінювати педагогічні явища; здійснювати аналіз літературних джерел, вивчати і узагальнювати педагогічний досвід; обґрунтовувати актуальність проблеми дослідження, формулювати гіпотезу і перевіряти дані, на яких вона базується; добирати методи науково-педагогічного дослідження; проводити педагогічний експеримент; узагальнювати матеріали, розробляти рекомендації щодо впровадження результатів дослідження в практику, робити висновки.

Написання рефератів з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» є однією з форм навчально-дослідницької роботи студентів. Реферат повинен бути написаний простою і зрозумілою мовою, слід уникати довгих конструкцій, незрозумілих термінів. Реферат готується за одним або кількома джерелами. У ньому автор подає чужі і власні думки. У рефераті потрібно не тільки викласти все найголовніше з обраної теми, а й дати власну оцінку і зробити висновки.

Структура реферату:

- вступ, у якому розкривається актуальність і значення теми, формулюється мета роботи;
- основна частина, в якій висвітлюється рівень розробленості проблеми в теорії і практиці за допомогою порівняльного аналізу літератури;
- висновок, у якому містяться рекомендації щодо можливостей використання матеріалів роботи;
- список використаної літератури (не менше 5 джерел);
- додатки: розробки конспектів занять з фізичного виховання, ранкової та гігієнічної гімнастик, фізкультурних хвилинок та пауз, рухливих та спортивних ігор, піших переходів, сценаріїв фізкультурних свят і розваг тощо.

Обсяг реферату – до 15 стор.

Наведемо приклад оформлення змісту реферату з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку».

Тема: Оздоровлення дітей дошкільного віку засобами загартування

Зміст

Вступ

1. Вплив загартування на стан здоров'я та фізичний розвиток дошкільників
2. Основні принципи загартовування дітей
3. Характеристика традиційних і нетрадиційних засобів загартовування дітей дошкільного віку

4. Організація та методика проведення повсякденних та спеціальних загартувальних процедур з дітьми дошкільного віку.

Висновки

Література

Додатки

Матеріали конференції "Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти"

Курсові, дипломні роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку мають важливе значення в системі професійної підготовки фахівців дошкільної освіти. Мета написання цих робіт полягає в систематизації, закріпленні, поглибленні й розширенні теоретичних знань і практичних умінь студентів з фізичного виховання дошкільників. У процесі роботи у них виробляються уміння критично аналізувати педагогічний досвід, здійснювати експериментальне дослідження, розробляти систему роботи, робити висновки, розробляти практичні рекомендації тощо. Курсова, дипломна роботи допомагають студентові ознайомитися з різноманітними методами педагогічного дослідження, усвідомити суть і значущість педагогічного експерименту. У процесі дослідницької роботи у них формуються уміння і навички аналізу і узагальнення досвіду роботи вихователя з дітьми, батьками з актуальних питань фізичного виховання.

Виконання курсової роботи здійснюється на завершальному етапі вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку», у процесі якого студенти вчать застосовувати набуті знання і уміння у вирішенні комплексних завдань фізичного виховання дітей.

Структура курсової роботи складається з:

1) вступу, в якому розкривається актуальність і значення теми у педагогічній теорії і практиці, формулюються мета, об'єкт, предмет, гіпотеза і завдання роботи;

2) основної частини, яка складається з двох розділів:

– перший розділ висвітлює теоретичні основи теми, що розробляється;

– другий розділ презентує експериментальну частину, яка представлена матеріалом щодо виявлення рівня знань, умінь, навичок, перевірки висунутої гіпотези тощо; а також розрахунками, графіками, таблицями, схемами;

3) висновків, у яких містяться результати дослідження і рекомендації щодо можливостей практичного застосування матеріалів роботи;

4) списку використаної літератури;

5) додатків, які ілюструють логіку проведеного дослідження.

У процесі виконання роботи студент обґрунтовує актуальність теми, формулює мету, об'єкт, предмет, гіпотезу і завдання дослідження. Важливим моментом є висунення гіпотези дослідження.

Розглянемо для прикладу, як формулюється мета, об'єкт, предмет, гіпотеза дослідження з теми **«Формування мотивації до занять фізичною культурою у дітей 5-6 років»**.

Мета дослідження – виявити та експериментально перевірити ефективність форм застосування та методів формування мотивації до занять фізичною культурою у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – процес формування мотивації у дітей старшого дошкільного віку до занять фізичною культурою.

Предмет дослідження – форми та методи формування мотивації до занять фізичною культурою у дітей 5-6 років.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що формування у дітей 5-6 років мотивації до занять фізичною культурою стане можливим за умови застосування найбільш доцільної та ефективної системи методів та форм навчання.

Реалізація визначеної мети та підтвердження висунутої гіпотези передбачає вирішення наступних завдань:

1. Здійснити психолого-педагогічний аналіз стану досліджуваної проблеми в теорії та практиці дошкільного виховання.

2. Визначити основні мотиви до занять фізичної культури дітей 5-6 років, їх місце у мотиваційній сфері старшого дошкільника.

3. Виявити та апробувати найбільш ефективні форми та методи формування мотиваційної сфери старших дошкільників.

4. Розробити рекомендації для вихователів та батьків з досліджуваної проблеми.

До написання дипломних робіт залучаються студенти, які мають високий рівень професійної підготовки і виявляють здібності до написання наукових робіт. Порівняно з курсовою дипломна робота є наступним щаблем в оволодінні студентами уміннями і навичками проводити дослідження. У них удосконалюється апарат дослідження, виділяється проблема, вирішення якої має суттєве для теорії і практики значення, розширюється мета і завдання, поглиблюється в цілому рівень розробки педагогічного експерименту.

Дипломна робота може бути логічним продовженням курсової роботи, ідеї і висновки якої реалізуються на вищому теоретичному і практичному рівнях. Курсова робота може бути використана як складова частина (розділу, параграфа) дипломної роботи. Не завжди дипломна робота ґрунтується на курсовому дослідженні, іноді тема роботи може бути змінена.

Для молодого дослідника важливо оволодіти технікою написання статей і підготовки доповідей на конференціях. Опублікувати статтю – це означає зробити відповідний матеріал надбанням фахівців для використання в їхній роботі. Писати треба просто і зрозуміло, за заздалегідь розробленим планом, у якому треба передбачити: вступну частину; останні дослідження і публікації, на які спирається автор, виділення не вирішених питань загальної проблеми; формулювання мети та завдань; виклад власне матеріалу дослідження; висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі [2].

Активні студенти, які виявляють інтерес до дослідження проблем фізичного виховання дітей дошкільного віку, залучаються до участі в наукових гуртках, проблемних групах, наукових семінарах. За підсумками роботи наукового гуртка протягом звітного періоду його керівник рекомендує найбільш здібних і талановитих у науковій роботі студентів (за напрямом наукової діяльності кафедри) до участі в роботі проблемної групи на кафедрі (кафедрах).

Метою роботи проблемної групи є поглиблені дослідження в науковій роботі за проблематикою наукової діяльності кафедр за участю студентів, аспірантів і молодих учених і їх рекомендації до участі в роботі наукових семінарів. На засіданнях наукових семінарів можуть бути апробовані курсові, бакалаврські, дипломні, магістерські роботи студентів з актуальних проблем фізичного виховання дошкільників та проводитись обговорення дисертаційних робіт аспірантів і молодих учених.

Щороку студенти спеціальності «Дошкільна освіта» беруть участь у роботі звітної студентської наукової конференції, презентуючи свої виступи, наукові розвідки з актуальних проблем фізичного виховання дошкільників. На конференції молоді дослідники мають можливість виступити з результатами власного дослідження перед широкою аудиторією. Це змушує студентів ретельніше опрацьовувати майбутній виступ, відточує ораторські здібності. Крім того, кожен може порівняти, як його робота виглядає на тлі інших досліджень і зробити відповідні висновки. Крім того, якщо в рамках конференції проводиться творче обговорення доповідей, що пропонуються до уваги, то з питань і виступів кожен доповідач може запозичити оригінальні ідеї вирішення завдань фізичного виховання дошкільників.

Також студенти беруть участь у Всеукраїнських конкурсах, олімпіадах, конференціях, конкурсах на кращу наукову роботу, всеукраїнському конкурсі з використання матеріалів періодичного видання «Пізнайко» у навчанні дітей дошкільного віку. Проведення студентських олімпіад, конференцій, оглядів-конкурсів дипломних і курсових робіт, виставок-конкурсів навчальних практик є ефективним засобом об'єктивного виявлення та відбору обдарованої студентської молоді, реалізації творчих здібностей студентів, активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Висновки. Отже, наукова робота майбутніх вихователів – важливий чинник ефективності професійної підготовки фахівців з вищою освітою. *Подальші наукові пошуки* в даному напрямку будуть спрямовані на ґрунтовне вивчення видів науково-дослідної роботи майбутнього вихователя з фізичного виховання дошкільників.

Література

1. Ашмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании [пособие для студентов, аспирантов и преподавателей физ. культуры] / Б. А. Ашмарин. – М. : «Физкультура и спорт», 1978. – 223 с.
2. Герцик М. С., Вацеба О. М. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт» : підручник / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Харків : «ОВС», 2005. – 240 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Науково-дослідна робота у фізичній культурі і спорті : підручник / М. М. Радько, О. О. Воробйов, С. В. Мединський, С. І. Белих, В. М. Маголяс, Р. Р. Білик; (за ред. М. М. Радько). – Чернівці, 2004. – 156 с.
5. Семенов О. М. Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів / О. М. Семенов. – К. : – Глухів : РВВ ГДПУ, 2002. – 96 с.
6. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії : навчальний посібник [для студентів вищих педагогічних закладів освіти] – (вид. 3-тє, перероб. і доп.) / М. М. Фіцула. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 168 с.